

Rumohrsgaard

J. P. Trap, 1967.

Rumohrsgaard, tidligere Søbo (1564 Søbo) 1440erne kaldtes den gamle alsiske adelsslægt Fikkese arvebesiddere til Søbo. Med Anna Fikkese død 1551, datter af Laurids Fikkese, kom herregården 1505 til Otto Breide, død 1544, der 1543 nævnes til Søbo med 50 Boel. Derefter arvedes Søbo af sønnen Asmus Joachim Breide, hvis eneste datter ved ægteskab 1579 bragte den til Ditlev Rumohr til Dyttebøl i Angel, død 1609, som i 1600 solgte Søbo til hertug Hans den yngre, med 17 gårde og 2 møller for 33.000 rdl. Det forfaldne slot blev derefter restaureret med materialer hentet fra Snogbæklund i Sottrup sogn og hertug Hans omdøbte herregården til Rumohrsgaard. Ved arvedelingen efter Hans den Yngre 1622 tilfaldt Rumohrsgård sammen med Nordborg, Østerholm, Melletgård og Ballegård hertug Hans Adolf, der imidlertid døde 1624. På hans dødsleje havde broderen hertug Alexandet af Sønderborg afkøbt ham godserne Østerholm, Melletgård og Rumohregård, men med de følgende stridigheder mellem brødrene måtte Alexander give afkald på de to førstnævnte gårde, Rumohrsgård beholdt han derimod. Allerede i hertug Hans den yngres tid var Rumohrsgårds ladegårdsmarker blevet udvidet ved inddragning af bøndergods, bl.a. i Hundslev og koldkåd i Ketting sogn, og endvidere var antallet af underliggende bønder og kådnere blevet udvidet betydeligt. År 1667 hørte under Rumohrsgård i Notmark 4 gårde og 7 kåd, i Hundslev 16 gårde og 21 kåd, i Sebbelev 7 gårde og 6 kåd, i Ketting 6 gårde og 8 kåd, i Almsted 11 gårde og 31 kåd. Ved den Sønderborgske hertuginies konkurs 1667 fik amtmand i Haderslev Cal von Ahlefeldt Rumohrugård overdraget, men solgte kort efter herregården til hertug Ernst Gynther af Augustenborg for 38.500 rdl. Efter hertugens død 1689 blev Rumohrsgård enkesæde for hertuginde Augusta, og efter hendes død 1701 overlod sønnen hertug Frederik Vilhelm Rumohrsgård som livgeding til sin hustru hertuginde Sophie Amalie von Ahlefeldt. Med de øvrige augustenburgske godser kom Rumohrsgård 1852 til den danske krone, som 1563 solgte godset til J. Hellemann for 164.000 rdl. År 1865 videresolgtes Rumohrsgård til J. H. Schwertfeger død 1878, hvis enke 1890 afhædede den med et areal på 306 ha. til friherre Clemens von Romberg, der i forvejen ejede Gammelgård og Vertemine.

Rumohsgård, det tidligere Søbo

En af de gårde som hertug Hans erhvervede, var Rumohrsgård som han overtog i september år 1600. Den fik navn efter dens sidste adelige ejer skønt denne slægt ikke havde ejet den i særlig lang tid. Disse Ruhmoer som var indvandret fra halsten, var fra gammel tid kendt som hårde bondeplagere. Før havde gården heddet Søbo eller Søby og været sæde for de indfødte adelslægter Fikkese og Breide, hvori Ditlev Rumohr var indgiftet i. Øvelgønne synes dengang at have været avlsgård under Rumohrsgård. ? Hans den Yngre indførte stordrift på Als og inddrog stadig mere bondejord under ladegårdene. Allerede få år efter overtagelsen klagede hertugens bønder til kongen og gjorde rede for, hvorledes " han tilholder de jorder og ejendomme, som de har i brug og feste, og som ligger under riget, og han ganske fratager en del af bønderne deres arv og eje, som de have tidligere konger af Danmarks brev på, idet har dog for et syns skyld lader gå dom derom af hans egne tilforordnede fogeder ".

Da Hans døde i 1622, tildeltes Rumohrsgård sønnen Hans Adolf og efter dennes død 1624 dennes broder Alexander. år 1667 gik den sønderborgske hertuginie konkurs og ejendommene overgik til kongen som lagte disse under Sønderborg amt, som forvaltedes af en kongelig amtmand. Dette medførte ingen ændring for bønderne, men sikrede dem imod en yderlige forværrelse af forholdene. Rumohrsgård blev overladt som pant til amtmanden i Haderslev, der igen overdrog godset for 58.500 rdlr. til hertug Ernst Gynther af Augustenborg, Hans den Yngres sønnesøn og stamfader til de senere augustenburgske hertuger. Rumohrsgård og Øvelgønne forblev så i hertugens eje, sammen med andre store gårde på Als, indtil de efter hertug Christian August deltagelse i oprøret 1848 og hans senere landsskadelige virksomhed blev afstået til den danske stat ved den såkaldte sessionsakt af 30. december 1852. Hertugen fik en rimelig sum for sine mange gårde, der ved en beslutning af 3. marts 1853 indlemmedes i Sønderborg amt.

Hertug Hans den Yngre kaldet “ Den onde “ og “ den griske hertug “.

Da den fangene Christian den 2. (1513 - 23) i 1549 blev overført til slottet i Kalundborg, efter at have tilbragt 17 år som fange på Sønderborg slot, lod Christian den 3. (1535 - 1559) Sønderborg slot restaurere, idet slottet skulle tjene som bolig for hans dronning Dorothea når hun blev enke. Blandt deres børn var den senere Frederik 2. og hertug Hans, kaldet Hans den Yngre som blev stamfader til Christian 9, og dermed til vort nuværende kongehus. Efter Christian den 5. død blev enkedronning Dorotheas besiddelser på Als, efter lange forhandlinger i henhold til delings-traktaten af af 1564, overdraget til den yngste søn, den nævnte hertug Hans den Yngre. Han var en energisk og foretagsom, men grisk og hensynsløs herskernatur. I sine to ægteskaber blev han fader til 23 børn, så der skulde meget jordegods samles for at alle børn kunne få en standsmæssig opdragelse og arv. Ville de selvejede bønder på Als ikke sælge jord til ham, brugte han sine egne metoder der udviklede sig til tvang. Bønderne blev festere under hans gårde og måtte forpligte sig til hoveriarbejde eller store afgifter. Efter en lang og sej kamp kom han i besiddelse af ialt 16 større herregårde hvoraf de 10 lå i Als sønderherred . Der var på den tid høje priser på korn, og han blev velstående. Men det skete på bekostning af mange mindre ejendomsbesiddere, som førhen havde været frie og selvstændige. Lå der ham landsbyer i vejen, blev de sløjfede og jorden tillagt hans herregårde. Således skaffede han sig billig arbejdskraft til sine gårde, til at drive jorden, køre gødning, hugge i skovene, rense agere for sten, rydde ny jord og fremskaffe sten og tømmer til de flotte nye avlsgårde, som efterhånden rejstes på Als.

Hertug Hans den Yngre som ejer af Søboe.

Ved delingen af hertugdømmerne i 1554 overlod kong Frederik den 2. sin broder Hertug Hans den Yngre Sønderborg og Nordborg amter samt øen Ærø, og i 1571 gjorde denne Sønderborg til sin residensby. Herfra herskede hertug Hans i de følgende 50 år, til sin død” 1622. Ved lenshyldingen i Odense 1580 fik han del i forleningen med Sønderjylland, men han blev aldrig godtaget som regerende hertug af stænderne under ridderskabets ledelse. Han søgte derfor at hævde sig som storgodsbesidder, ved at opkøbe egnens store gårde af de bosiddende adelsmænd. Således købte han 1601 Seburgarde med tilhørende 17 festeboel, 19 fetstekåd og 2 møller for 33.000 rdlr. af Ditlev Rumonr.

Chr. Knudsen, bind 22. side 142 - 134.

De nævnte møller var:

Lytke Wassermøhle, den senere kendte Lillemølle vandmølle.

Ketting Windmøhle, hvis beliggenhed er ukendt.

De nævnte boel var fordelt:

Ketting	6 boel	5 kådsteder
Koldkær	5 boel	4 kådsteder
Hunnersleve	1 boel	1 kådsteder
Almestede	1 boel	7 kådsteder
Nuttmarch	3 boel	1 kådsteder
	17 boel	19 kådsteder

De betreffende boelsmænd kådner i Ketting var:

1 Jens eller Jeb Rasmussen	1 Lauritz Mikkelsen
2 Nis Christensen	2 Ole Lauritzen
3 Nis Christensen	3 lytke Hans Lauritzen
Det ene af disse er måske ødeboel.	4 Hans Sundebo
4 Peter Kaet	
5 Christen Jørgensen	
6 Peter Jørgensen	

Hertuglige efterkommere efter hertug Hans den Yngre som besiddere af Romohrsgaard

Efter hertug Hans den Yngres død 1622 deltes hans mange ejendomme mellem hans arvinger og gården Rumohrsgaard tildeltes sønnen Johann Adolf, hertug af Nordborg. Han døde allerede 1624 uden arvinger og Rumohregård tilfaldt da broderen Alexander, hertug af Sønderborg, hvor han reciderede. Han var gift med Dorothea, datter af grev Hans Gynther af Schwartzburg - Rothenstein. Hertug Alexander døde 13 maj 1627, 54 år gamle og efterlod sig 8 sønner og 3 døtre. Den ældste søn Hans Christian født 1607 fortsatte efter faderens død som hertug af Sønderborg og dermed også som ejer af Rumohrsgaard. Han var dog fra begyndelsen stærkt forgældet og i året 1667 gik den hertuglige linie i Sønderborg konkurs og de tilhørende ejendomme overgik til kong Frederik 3. som lagte disse under Sønderborg amt og lod dem forvaltes af en kongelig amtmand. Dette medførte ingen ændringer for de underlagte bønder og kådnere, men sikrede dem imod yderlig forværrelse at forholdene.

Hertug Ernst Gynther af Augustenborg

Ifølge købebrev af 4. 12. 1668 overlader Amtmand Kaj von Ahlefeldt til Haderslev og Sigvald Wohnfleth på kong kong Frederik 3. vegne herregården Rumohrsgaard med tilhørende 45 boel og 70 kådsteder til hertug Ernst Gynther af Augustenborg og gemalinde Augusta for en pris af 38.500 rigsdaler. Ifølge notens betingelser overtager køberen sig alle de gamle på denne gård, indtil 1667 hvilende contributions restancer på 7.189 rigsdaler 4 skl. samt udbetalingen af den, af afdøde hertug Johann Christian til Sønderborg på gården efterladte hypothekgæld på 31.312 rdl. og 44 skl. Da hertug Ernst Gynther's bedstefader hertug Hans den Yngre 1601 erhvervede Seboegaard (nu kaldet Rumohrsgaard) hørte der dengang 17 festeboel og 19 kådsteder til gården. Man seer altså at hertugerne i den mellemliggende tid har erhvervet yderlig 28 festeboel og 51 feste kådsteder som derved er blevet contribut og hoveripligtige. Således havde navnlig hertug Hans forstået at skaffe sig billig arbejdskraft til sine gårde. Vilde de selvejende bønder på Als ikke sælge jord til ham, brugte han sine egne metoder der udviklede til tvang.